

**TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYANING
O'RNI**

Zuhrobova Samiya Sohibjon qizi
Kimyo xalqaro universiteti boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish borasida davlatimiz tomonidan bir qancha olib borilgan islohot va loyihalar, ta'lim sifatini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar hamda ta'limda pedagogika, psixologiyaning o'rni va ta'limiy psixologiyaning muhim jihatlari yoritib berildi.

Kalit so'zlar: sifatli ta'lim, ta'limdagi islohotlar, ta'lim inspeksiyasi, uzluksiz ta'lim, ta'lim mazmuni, ta'lim muhiti, maktab boshqaruvi va siyosati, ta'lim va psixologiya, tanqidiy va tahliliy fikrlash.

Sifatli ta'limning ma'nosi - pedagogik va rivojlanish nuqtai nazaridan to'g'ri bo'lgan va o'quvchini jamiyatning faol va samarali a'zosi bo'lib tarbiyalashdir. Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish va ilm-fan sohasi rivojini jadallashtirishga oid ko'plab chora-tadbirlar loyihasi muhokama qilinib kelmoqda. Jumladan, Samarqand tumani Kengashida mazkur masala yuzasidan tuman hokimining yoshlar siyosati, ijtimoiy rivojlantirish va ma'naviy-ma'rifiy masalalar bo'yicha o'rinbosari Zebuniso Shodiyevaning nutqi bunga misol bo'ladi. Aytish joizki, ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan o'zgartirish o'qituvchilar o'rtasida sog'lom raqobat muhiti yaratilishi, pedagog xodimlarning sifat tarkibini yaxshilashga xizmat qiladi.

Yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasida to'rtinchi ustuvor yo'nalish ta'lim sohasini rivojlantirishga qaratilgani ham bejiz emas. Davlatimiz rahbari alohida e'tirof etganlaridek, ta'limdagi islohotlarni kechiktirishga haqqimiz yo'q. Haqiqatdan ham maktab ta'limida poydevorni bugundan mustahkam qo'yish talab etiladi.

Davlatimiz rahbari har bir yig'ilishida qayta-qayta ta'kidlaganidek, maktab ta'limi bo'yicha ilg'or davlatlar tajribasini o'rganish, xususan Finlyandiya ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlari hamda muvaffaqiyatlarini o'rganish, ta'lim sifatini oshirish, maktablarda o'quv yuklamasi va darslar sonini qayta ko'rib chiqish, o'quvchilarni faqatgina yodlashga emas, balki fikrlashga chorlaydigan metodika yaratish bo'yicha aniq vazifalar belgilab bergan edi. Ta'kidlash joizki, Ta'lim inspeksiyasi tomonidan barcha ta'lim vazirliklari bilan hamkorlikda ishlab chiqilgan "Uzluksiz ta'lim" konsepsiyalari loyihasida ko'plab mamlakatlar qatorida Finlyandiya tajribasidan ham foydalanish maqsad qilib olingan.

Finlyandiya ta'lim sohasida yuqori natijalarga erishgan davlatlar sirasiga kiradi. Tadqiqotchilar finlar erishgan muvaffaqiyat omillarini uch guruhga ajratadi: o'qituvchilar salohiyati, ta'lim sohasidagi davlat siyosati va fin madaniyati,- dedi maktabning oliy toifali tarbiya va huquqshunoslik fani o'qituvchisi Mavluda jo'rayevna .- Finlyandiya ta'lim tizimi negizi "Har qanday o'quvchi yuqori natijaga erishishi mumkin, har qanday maktab u qayerda joylashganidan qat'iy nazar sifatli ta'lim berishi kerak" degan tamoyilga asoslanadi. Asosiy e'tibor ta'lim jarayonida iqtidorli o'quvchilarga emas, balki o'zlashtirishda orqada qolayotgan o'quvchilarga qaratiladi. Bizning maktabimizda ham bugungi kunda fin ta'lim tizimidagi metodlarni dars jarayonida keng qo'llash ishlari samarali davom etmoqda.

Ta'lim sifatini rivojlantirish, faqatgina bitta muammo emas balki, u ko'plab omillarni rivojlantirishdagi natijasi sanaladi. Masalan: o'qituvchi va uning metodlari, ta'lim mazmuni, ta'lim muhiti, maktab boshqaruvi va siyosati, ota-onalarning ishtiroki va boshqalar. Ta'lim sifatini oshirish uchun dastavval ta'lim beruvchi bilimli, ilg'or va yaxshi tayorlangan bo'lishi

bilan birga doimiy kasbiy rivojlanish hamda o'sishga harakat qilishi hamda ta'lim beruvchi bu kasbni imkoniyati yoki omadi tufayli emas balki, o'z xohishi va istagi bilan tanlashi kelajakda ushbu kasbning yetuk mutaxassisi bo'lishlik imkonini beradi. Yana bir muhim jihat shundaki, sevimli o'qituvchi bo'lish va ta'imni samarali olib borish ko'p jihatdan o'qitish texnologiyalari, qiziqarli o'yinlar hamda interaktiv metodlarga bog'liq. O'qituvchi ta'lim berish jarayonida ta'lim oluvchilarni hayotiy tajriba va namuna asosida ularni muamoni yechish, tanqidiy va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratishi ta'lim samaradorligini yanada oshishiga olib boradi.

Ta'lim va psixologiya o'zaro bog'liqdir. Psixologlardan biri shunday deydi:- *"ta'lim psixologiyasini bilmagan holda o'qituvchi qanday dars berishi mumkinligini tushunmayman"*. Chunki ta'lim berayotgan shaxs ta'lim oluvchini psixologik xususiyatlarini va uni xarakteri haqida anglmasa, bilmasa yoki uni his qilmasa ta'lim berish jarayonida o'qituvchi bilan turli nizolar va tushunmovchiliklar keltirib chiqishiga sabab bo'ladi. Psixologiya ta'lim ruhini o'zgartirdi va u sinfda o'rganishga yangi ma'no bag'ishlaydi. Psixologiya ta'limga har bir bola turli xil aqliy qobiliyatga ega va har xil sur'atda o'rganadigan individual farqlar nazariyasini beradi.

Xulosa tarzida, hozirgi zamonda ta'lim psixologiyasi ta'limning asosidir. Psixologiya ta'lim jarayonining barcha sohalarida ta'limga ta'sir qiladi. Ko'p yillar davomida olimlar ta'lim psixologiyasining maqsadlari va bu sohaning o'qitish va o'rganish amaliyoti uchun dolzarbligini ta'kidladilar (Alexander 2004; Berliner, 1993; Brophy 1974; Woolfolk Hoy 2000). O'qituvchi uchun o'z o'quvchilarini aqliy qobiliyatlariga qarab o'qitish juda zarur. Bunda o'qituvchiga pedagogik psixologiya yordam beradi. Bu o'qituvchiga qayerda va qanday qilib o'rgatish imkonini beradi. XXI asr muammolarini hal qilish uchun o'qituvchilar qanday ta'lim berishni va o'quvchilarda muamoni yechish, tanqidiy va tahliliy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishi, ta'lim sifatini oshiruvchi zarur omillar sirasiga kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Maqola "TA'LIM SIFAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XALQARO TAJRIBALARDAN FOYDALANISH" Abdiyeva Komila Suvonqulovna. Sirdaryo viloyati Shirin shahar 3-maktab
2. https://www.researchgate.net/publication/333660908_Improving_Quality_and_Efficiency_of_Education
3. <https://adolat.uz/partiya/barcha-maktablar-isloh-qilinadi>
4. <https://zarnews.uz/uz/post/ta-lim-sifati-va-samaradorligini-oshirish-uchun-takliflar-bor>